

לירדת מין העץ

קפא בגרוננו כינגל הפחתידעתו
בזנע המכרע. הגירוני נשאר, אך
העטוש נשאר תקוע בגרון.

העץ

הגבוה

ה שאדה היתה: אם ירצו האמריקאים להכריח את ישראל לרדת מן העץ הגבוה שבגין טיפס עליו — איך יוכלו לעשות זאת?
המצב מאשר את הכלל הישן: צד אחד יכול לפתוח בעימות, אך רק שני הצדדים יכולים לסיימו. יתכן מאוד כי הנשיא אל-אסד מעוניין בהמשך המשבר, ביגלל אותן הסיבות עצמן שביגללן מעוניינת ארצות-הברית בחיסולו. נוקשותו של אסד גברה עוד יותר אחרי **אם יספוג מכה במלחמה, יהיה בכל זאת גיבור התאבדות הערביים, ובדיוני ערב תיאולוגיה לחוש ל" עזרתו ולמנו את הפסדיו.**

אם יספוג מכה גדולה, תיאלץ ברית המועצות להפעיל את חוזה-הידידות בין שתי המדינות ולעניק לסוריה עזרה מאסיבית וזאת — צבאית ומדינית — אם תרצה בכך ואם לא. כי אחרת תציג את עצמה בעיני העולם הערבי כולו כמישענת-קנה-רוצץ. נוקשותו של אסד גברה עוד יותר אחרי שיוזף סיקסו, מי שהיה פקיד בכיר במישר רדיהחץ האמריקאי, גילה השבוע גילויים מדהימים על הסכם סורי-ישראלי סודי, שהושג ב-1977 בתיווך אמריקאי. לפי אותו הסכם תמכה ישראל או בפלישה הסורית ללבנון, סוריה הסכימה לוותר על כל פעור לה אווירית בלבנון, ישראל הסכימה שלא לפגוע מן האוויר בכוחות הסוריים בלבנון, סוריה הסכימה לפעילות אווירית אחרת של ישראל בלבנון, סוריה גם הסכימה שלא להדרים אל מעבר לקו מסויים.

גילוי זה, שפרושו הוא כי במשך שנים פעלה סוריה תוך הסכמה אילמת — ולמעשה תוך ברית סודית — עם ישראל, הכריח את אסד להיזהר עוד יותר מפני כל מעשה העלול להתפרש עתה ככניעה לישראלים ולאמריקאים. מכאן סרבותו הגלויה, התעקשותו שהטילים לא ייסוגו והמשך הפעולות נגד הכוחות הנוצריים בצפון, הנתמכים על-ידי ממשלת-ישראל. **במצביות זו ניסו האמריקאים השבוע להגיע לפשרה, העשויה להתקבל על כל הצדדים.**

היה עליה לספק את הדרישות הבאות:
● להנחיל לבגין הישג גלוי, שיאפשר לו לרדת מן העץ ולטעון כי ישראל השיגה את מבוקשה.

● למנוע כל רושם כאילו אל-אסד נכנע לישראל ו/או לאמריקאים, וכי ויתר על אינטרס סורי ו/או ערבי.
● לשלב במערכת הכללית את סודיה, למנוע וטו של אש"ף.
● לאפשר לישראל לכפות אותה על המחנה הנוצרי בצפון, שביקש למשוך את ישראל למלחמה עם סוריה ועם אש"ף. במשך השבוע הציעו הסעודים והאמריקאים כמה הצעות ברוח זו. אף אחת מהן לא התקבלה על דעת כל הצדדים. אך ככל שחלפו הימים, כך גברה התיקוה כי המלחמה, שלא היתה פופולרית בישראל מלכתחילה, מאבדת את יכולתה לפרוץ.

גם זהו הבלד בין מאי 1967 ומאי 1981: אז גברה מיום ליום הוודאות כי המלחמה היא בלתי-נמנעת, וההתמנה רק סייעה ללכד את השורות. הפעם נחלש המתח מיום ליום. המלחמה-התקועה-בגרון הלהי בה מיום ליום פחות.

מול תיקוה זו עמד חשש שהפחיד את המדינאים בעולם כולו: הפיקפוק בתקינות מחשבתו ורגשותיו של מנחם בגין. ההרי גבשה שהאיש אינו אחראי ללשונו, ואולי גם לא למעשיו, היתה לנחלת הכלל — ולא רק בצמרת הישראלית. **כך המשך גורר השלום — ועימו גורלם של אלפי חיילים ואזרחים משני הצדדים — להתנדנד במשך כל השבוע אנה ואנה.**

בות הסובייטית. אמנם סברו המדינאים האמריקאיים כי ברית-המועצות אינה מעוניינת כיום בעימות, אך הם לא היו בטוחים שהיא תוכל לזנוח את סוריה בשעה המכרעת, מבלי לאבד את שארית יוקרתה בעולם הערבי. ההנחה בדרג עליון בווישגטון היא שסוריה אינה גרוה סובייטית, וכי הנשיא האפטי אל-אסד פועל ברוב המיקרים על דעת עצמו.

החשש: אם תתקוף ישראל בי לבנון עקובה סוריה לגרום לזוהמה גם על ארמת סוריה עצמה, ואז תהיה ברית-המועצות מחוייבת לחוש לעזרת סוריה. הסכנה: עיימות בינלאומי, שארצות-הברית אינה מוכנה לו ולא החליטה עליה.

● מלחמה בין ישראל וסוריה, על רקע זה, תתקבל בעולם הערבי כמלחמת האומה הערבית נגד האויב הציוני, ולא תהיה למישטרים הערביים ברירה אלא לחוש לעזרת סוריה. בעוד שכיום סוריה מבודדת, היא תהפוך בן-לילה מוקד העולם הערבי לארצות-הברית אין כל עניין לחזק בצורה זו את מעמדה של המדינה היחידה בעולם הערבי המזרחי שיש לה קשרים הדוקים עם ברית-המועצות.

● מצריים חושפע קשות על-ידי מל-מה כזאת. הנשיא אנור אל-סאדאת לא יוכל להתערב, כי אין ברצונו לספק עילה לממשלת-ישראל שלא להחזיר את פסונו. סיני, הוא יצטרך לשבת בחיבוק-ידיים ולחרוק שיניים. קשה לחזות מראש איך יספרע הדבר על דעת-הקהל המצרית ועל הצבא המצרי.

דבר אחד ברור: מכל עברי המרחב הערבי הגיעו לווישגטון קריאות אסיאוי-אס מפי ידידיה של ארצות-הברית. המסר האחיד: רסנו את בגין!

זאת היתה מגמת שליחותו של פיליפ חביב. תחילה רווחו במרחב חששות שאת זוהי שליחות-הסוואה, שנועדה לטשטש את ההכנות של ישראל למלחמה, בתמיכה אמריקאית. אך במהלך השבוע השתכנע ראשי העולם הערבי כי חביב אכן בא **כך מצאה ממשלת-בגין את עצי מה השבוע במצבו של אדם שהתי-כונן להתעטש, אלא שהעיטוש**

● הממשלה החדשה לא הספיקה עוד להיכנס לעובי-הקורה של בעיות-המרחב, והחליטה לדחות כל טיפול בהן עד לסתיו הקרוב.

● אין לארצות-הברית כל עניין להטיב בשעה זו במשבר, העלול לקבל מייד ממדים כלל-עולמיים. **כך נוצר מצב מבין ומסוכן בי יותר: אחרי שממשלת-בגין הטיב תבכה כפרשה היבנותיות מתוך אמונה כי יש לה גיבוי אמריקאי, היא נוכחה לפתע לדעת כי גיבוי כזה חסר.**

היא נמצאה במצב-רוח של ערב-מלחמה, מוכנה לפעולה. היא הכניסה את עצמה למצב פוליטי-פסיכולוגי שלא איפשר לה נסיגה בכבוד. הפרשה כולה השתלבה במערכת-הבחירות של הליכוד, והיתה קשורה בסיכווי בגין לחזרה לשלטון. **ומאוצות-הברית באה הוראה חד-משמעית: דא לפתוח במילי-חמה.**

לאו

אמריקאי

מהו השיקוד האמריקאי? מה גרם למומחים-כביכול של ממשלת-בגין לטעות לגבי המניעים של ממשלת-רגן? יתכן שהיתה לבגין תקופת-כוש קצרה להלום בסורים — לפני שממשלת-רגן כולה התעוררה לחומרת המצב.

אולם ביגלל "מוגה-האוויר" בוטלה ה-פעולה כמה פעמים — ובניתיים צילצלו פעמוני-האזעקה הבינלאומיים. שרי ממשלת-רגן התעוררו פתאום ונוכחו לדעת כי בגין זומם משהו — אולי בעידוד סמוי של מישהו בממשלתם.

מאותו רגע הפך העניין לנושאי ממדרגה-ראשונה בכית הלזן, וכך החליטה יכנה להתקבל רק בדרג העליון, בהשתתפות השרים המרי-כזיים ובאישורו האישי של רגן.

כשהיו הדברים מונחים על שולחן הנשיא, היו הנימוקים נגד פעולה ישראלית בעלי כוח-שיכנוע מכריע. בין השאר:

● **עיתון בריטי הישוע השבוע את ה-מצב במרחב לעלילת הסרט הקלאסי בצהרי יום.**

באותו סרט מופיע גארי קופר בדמות השריף, שהחליט להתמודד לבדו עם כנור פייה של שודדים רצחניים. ככל שמתקרב המועד המכריע, גוברת בידדותו. אשתו החדשה, שתבעה ממנו לברוח, גוטשת אותו. אורחי העיר מסתגרים בבתיהם ומונעים ממנו כל עזרה. הוא עצמו מתחיל לפקפק בתבונה מעשיו. אך הוא שבו בהחלטתו, וכך, בצהרי יום, הוא עומד לבדו ברחוב הראשי מוכן לשליפה, ורממתין לעימות האימנטי.

מנחם בגין אינו דומה לגארי קופר בחיצוניותו. אך השבוע חיקה בחיים את התנהגותו של נה על הבר, בדידותו גברה. האמריקאים נטשו — כך נראה — את שדה-הקרב. העולם כולו תבע ממנו להסיק את הדראמה ולעבור מעולם המערב הפרוע אל עולם המציאות. אך בגין סירב, וכך, **בנשימה עזורה, המתין ה-עולם כולו למעשיו של גארי-מנחם, בוודעו כי לא רק גורלו, אלא איננו טרפים עזומיים עצומים, מונחים על קף המאזניים.**

אורות

בווישגטון

בחלף הימים, הוזכרה שוב ושוב תקופת ההמתנה שלפני מלחמת ששת-הימים.

מבחינה חיצונית היה דימוי מסויים בין שני המצבים. אז, כמו השבוע, היה הרבה תלוי בהכרעת ארצות-הברית, וממלשתי-ישראל השתדלה לקבל את אישורה של מעצמת-העל לפתיחת המלחמה. אז, כמו עכשיו, היה הציבור הישראלי מרוגז כולו. אז, כמו עתה, סירב הצד השני להחזיר את המצב לקדמותו, אחרי שמעשה שלו (ריכוז הצבא המיצרי בסיני ב-1967, הזוט הטילים הסוריים ב-1981) הוכרו על-ידי ממשלת-ישראל כבלתי-נסבל. **אולם רווקא דימוין חיצוני זה הבליט את ההבדלים העצומים בין שני המצבים.**

ב-1967 האמין הציבור הישראלי כולו (בצדק או שלא בצדק) כי צפויה סכנה של השמדה למדינה, וכי אין מנוס מ-מלחמת-מנע, כדי להקדים תרופה למכה. השבוע חסרה בישראל הרגשה זו לחלוטין. אז היה הציבור מאוחד כולו בנכונותו לצאת למלחמה. השבוע גבר הקיטוב, כשהשכבות היותר מבוססות ומשכילות שוללות לחלוטין את הטענה שיש עילה סבירה למלחמה. אז היה ברור לחלוטין על מה יש להילחם. השבוע לא היה הדבר ברור כימעט לאיש. אז לא פיקפק איש בכך שממשלת-ישראל נהגת בתבונה וכי אחריות מירבית. השבוע פיקפקו רבים במידת-האחריות של ראש-הממשלה. רבים החשירוהו בתמרונים-בחירות וכמה פרשנים אף פיקפקו בקול רם בשפיות-דעתו. **ובעיקר: אז הודלק כרגע המכני ריע או ירוק בווישגטון. השבוע דא היתה ממשלת-ישראל בטוחה אינו אורות דוקים בכירה האמי-ריקאית, מי מדליק אותם ומדוע.**

העמדה האמריקאית במשבר נשארה ב-בחינת חידה, שרבים פיענחו אותה ב-צורות שונות.

בשלב הראשון של המשבר (ראו מיס' גורת) סברה ממשלת-ישראל שנדלק אור ירוק אמריקאי. עדיין לא התגלה איך נוצר רושם זה.

יתכן מאוד שבאותו שלב אכן ביקשו אישי-מפתח בממשלה האמריקאית לזרז את ישראל לפעולה מהירה ונמרצת נגד סוריה, מתוך תיקוה להנחית בחזיר זול מכה מכאיבה על היוקרה הסובייטית בעולם. אם כן, הרי נעשה הדבר בצורה עקיפה מאוד, שאיפשרה לאותם אישים להכתיש את הדבר למחרת-היום. **השבוע טענו כל אישי-הצמרת בארצות-הברית, ולא רק בחוגי ה-ממשלה החדשה, כי מעולם לא ניתן היתר אמריקאי לממשלת-בגין להלום בסורים.**

יתר על כן, כולם היו משוכנעים כי מתן היתר כזה כלל לא היה אפשרי, מסיבות שונות. בין השאר:

